

prerastla dotedanje skromne začetke. Njeno žarišče je postala slovenska univerza, od koder je pet let prej bila izšla iz vrst študentov pobuda, ki pomeni začetek slovenske organizirane geografije. Geografski klub je tako izpolnil svoje poslanstvo. Poslej so njegovi bivši člani delovali vsak v svojem okolju. Prof. Rubića je pritegnila Jadranska straža, Baša Zgodovinsko društvo v Mariboru in njegov *Casopis za zgodovino in narodopisje*, Bohinec in jaz sva se usmerila predvsem na področje šolske geografije, Rakovec, ki zaradi takratnih tesnih razmer ni mogel računati na ustrezno mesto, pa se je preusmeril h geologiji in paleontologiji.

Roman Savnik

Summary: The article of V. Bohinec and R. Savnik, two of the still living members of the student group, that in March 1922, founded the Geographical Society of Ljubljana, deals with the circumstances of the foundation phase in the evolution of the Society during the 1922—1925 period.

Résumé: L'article de MM. V. Bohinec et R. Savnik, deux membres encore vivants de la groupe d'étudiants qui, en 1922, a fondé la Société de Géographie de Ljubljana, traite les circonstances de cette première phase de l'évolution de la Société durant l'époque 1922—1925.

Svetozar Ilešič

SLOVENSKA GEOGRAFIJA V PETDESETIH LETIH SLOVENSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA

(Referat na proslavi 50-letnice Geografskega društva Slovenije v Ljubljani, 21. aprila 1972)

Ni naključje, da proslavljamo petdesetletnico slovenskega Geografskega društva slaba tri leta zatem, ko smo proslavljali petdesetletnico ljubljanske univerze. Saj so to društvo leta 1922 ustanovili ljudje, ki so svoj geografski študij po večini vsaj končali, če ne začeli, v takratnem, komaj ustanovljenem Geografskem inštitutu naše mlade univerze, kar sta nam lepo pokazala predhodna referata.

Pogoje in okolje, v katerih se je hkrati z našo univerzo takrat, po letu 1920, zarodila tudi organizirana slovenska geografija, smo sicer naslikali že ob priliki petdesetletnice naše univerze (1). Tu naj samo na kratko ponovimo, da je bila to doba, ko je bila geografska znanost v vodilnih deželah Evrope že v polnem vzponu po svoji novi poti. Ta pot je peljala proč od podedovanega, tradicionalnega pojmovanja geografije, najprej kot vede o zemeljski obli kot matematično astronomskem telesu, pozneje pa kot vede o spoznavanju zemeljskega površja, o odkrivanju njenih še neznanih ali malo znanih predelov ter o njihovem vsestranskem, enciklopedičnem opisovanju, k novim ciljem. Le-ti naj

bi bili predvsem v proučevanju medsebojnih vzročnih in funkcijskih zvez med različnimi elementi in procesi, ki sestavljajo in preoblikujejo prostorsko-pokrajinsko stvarnost, še posebno zvez in medsebojnih učinkovanj med prirodnim okoljem in družbo. To je bila pot, ki je tudi v geografiji vodila od prevladovanja deskripcije k znanstvenemu razglabljanju o problemih. Ob tem novem razvoju se je na fizičnogeografskem področju izoblikovala in razmahnila zlasti geomorfologija, poleg nje pa je na Ratzelovo pobudo na novo vzrastla »antropogeografija«, katere deterministične poglede pa so kmalu nato popravila stališča francoske »posibilistične« šole Vidal de la Blacha. Ob obeh teh dveh prevladujočih smereh, eni pretežno naravoslovni, drugi bolj družbeni, ki sta zarodili še danes močno priostreno vprašanje »dualizma« v geografiji, pa je kot tretje vztrajalo kompleksno, pa ne samo opisujoče, temveč tudi pojasnjujoče obravnavanje prostorsko-pokrajinske stvarnosti kot celote. To je bila »klasična regionalna geografija«, ki je razen v francoskih regionalistih Vidal de la Blachovega kova našla najizrazitejšega zastopnika v »primerjalnem deželoslovju« (*»vergleichende Länderkunde«*) Alfreda Hettnerja ter v dolgi vrsti široko razgledanih »regionalnih« geografov polpretekla dobe, od katerih je na naše ozemlje s svojo dejavnostjo posegel zlasti Norbert Krebs.

K jugoslovanskim narodom so vplivi teh zarodkov moderne evropske geografije prodirali le sporadično, zlasti po geografih, ki so študirali na Dunaju. Močnejše so se seveda lahko uveljavili samo tam, kjer so že obstajala univerzitetna središča. Zato so prišli že pred prvo svetovno vojno močno do izraza v Beogradu, kjer je ob njih zrastel Jovan Cvijić. Značilno pa je, da je moral Cvijić v svojem delu še močno združevati čisto »odkrivanje« novih pokrajin (Balkanskega polotoka) z novimi konceptijami znanstvene geografije. Ker sta v teh konceptijah takrat v Evropi močno prevladovali geomorfologija in antropogeografija z geografijo naselij, ni naključje, da je ravno v letih, ko se je v Ljubljani snovala prva organizacija slovenske geografije, v Beogradu izšlo značilno Cvijićevo delo »Balkansko poluostrovo i južnoslovenske zemlje« z značilnim podnaslovom »Osnove antropogeografije« in ne mnogo pozneje njegova znamenita, žal nedokončana sintetična »Geomorfologija«.

Z obeh teh dveh strani, s severozahoda in z jugovzhoda, so se oplajali v dvajsetih letih tudi prvi zarodki slovenske geografije kot znanosti. Zakaj iz slike, ki nam jo je o razvoju geografije v Slovencih do ustanovitve univerze že takrat naslikal v prvem zvezku »Geografskega vestnika« prof. Valter Bohinec (2), se dobro vidi, da Slovenci z izjemo nekaterih posameznikov do takrat geografske znanosti v novem smislu tako rekoč sploh še nismo poznali. Iz Bohinčevega pregleda se vidi, da je šlo v dotedanjem razvoju tega, kar so pri nas takrat še označevali kot »geografijo«, deloma za potopisna, domoznansko-kronistična in podobna dela, katerih avtorji povečini niti niso bili slovenskega rodu (Herberstein, Valvasor, Hacquet), deloma za prve kartografske upodobitve slovenske zemlje, ki so jih pripravili domači avtorji (Florjančič, Freyer, Kozler) ali pa za dejavnost slovenskih misijonarjev-raziskovalcev v okviru zadnjega razdobja velikih odkritij (Baraga, Knoblehar). Nekaj

izraziteje odseva širša razgledanost po novem dogajanju v evropski geografiji druge polovice 19. stoletja iz knjig Janeza Jesenka (Občni zemljepis 1873, Prirodnoznanški zemljepis 1874). Razmeroma malo pa je še opaziti takih odsevov v široko zasnovani zbirki zemljepisno-zgodovinskih knjig o slovenskih deželah, ki jih je od devetdesetih let dalje izdajala »Slovenska matica« pod naslovom »Slovenska zemlja«. Do neke mere so bile glede tega izjeme knjige Simona Rutarja o primorskih deželah Slovenije ter precej pozneje Seidlove »Kamniške ali Savinjske Alpe«, ki so hkrati z nekaterimi drugimi deli istega avtorja položile moderne prirodoslovne temelje za kasnejši razvoj slovenske fizične geografije. »Slovenska Matica« je sicer tudi izven zbirke »Slovenska zemlja« pospeševala zemljepisno dejavnost, čeprav se seveda takrat še ni mogla in znala oplajati s svežimi tokovi v evropski geografiji. Tako je skušala s svojim »Zemljevidom slovenskega ozemlja«, ki je izšel ravno v letu ustanovitve Geografskega društva (1922), vzdrževati tradicijo kartografskega prikazovanja slovenske zemlje. Iz publikacije ob nedavnem jubileju »Slovenske matice« smo celo izvedeli, da sta se že leta 1910 v okviru »Matice« združila njen »zemljevidni« in »krajepisni« odsek v enotni »zemljepisni« odsek, ki naj bi imel po besedah takratnega predsednika »Slovenske Matice« podobno vlogo kot razna geografska društva drugod« (5).

Toda pravega organiziranega središča, v katerem bi lahko vzklila ta sporadična semena znanstvene geografije, ki so jih vetrovi zanesli tudi k nam, na Slovenskem ob začetku dvajsetih let še ni bilo. Dejansko takrat, ob ustanovitvi slovenske univerze, slovenska geografska znanost, v nasprotju z drugimi našimi nacionalnimi vedami, še ni pognala pravih korenin. Ni še imela ljudi, ki bi lahko po svoji formalni in vsebinski kvalifikaciji takoj zastopali na novem slovenskem osrednjem znanstvenem zavodu geografsko znanost na tisti ravni, ki jo je že dosegla v zunanjem svetu. To dokazuje tudi dejstvo, da je bil prvi profesor geografije na ljubljanski univerzi, ki je bil imenovan leta 1920, dalmatinski Hrvat Artur Gavazzi. Deloval je na ljubljanski univerzi sedem let, ustanovil in organiziral na filozofski fakulteti geografski inštitut, ga oskrbel z obsežno knjižnico in kartografsko zbirko ter ga opremil s posebnim laboratorijem za limnološka in oceanografska raziskovanja. Po vsej njegovi dotedanji delovni usmerjenosti pa je pač razumljivo, da je imel manj posluha za probleme splošnega, široko zasnovanega geografskega proučevanja, še posebno proučevanja Slovenije, saj jo je sam le premalo poznal. To pa seveda ne pomeni, da se ni pri tem lahko ob novi katedri in novem inštitutu zbrala skupina mladih geografov, povečini študentov in mladih diplomantov, tista skupina, o kateri beremo v prvem zvezku »Geografskega vestnika« iz leta 1925, da je dala pobudo za ustanovitev Geografskega društva marca leta 1922. V to pobudo so bili vključeni razen rednih članov novega društva — študentov, tudi številni t. im. starešine, tako iz vrst mladih geografov, ki so študij končali že v Ljubljani kakor iz vrst nekaj starejših, ki so doštudirali še na tujih univerzah. Tako srečamo med odborniki društva v teh prvih letih njegovega obstoja tja do leta 1925, ko je društvo postalo tudi formalno splošna or-

ganizacija vseh slovenskih geografov, poleg imen ožjih ustanoviteljev (Valterja Bohinca, predsednika iz leta 1925, pokojnega Iva Rubiča, prvega predsednika iz leta 1922, Romana Savnika, prvega podpredsednika, Rada Bednařika prvega blagajnika., prof. Franceta Planine, pokojnega prof. Franja Baša, Pavleta Blaznika, Ivana Rakovca, nedavno umrlega Maksa Miklavčiča in drugih) tudi imena nekaj starejših prof. Antona Melika (izvoljenega za podpredsednika leta 1925), Jožeta Rusa (izvoljenega za blagajnika leta 1925 in za podpredsednika leta 1928) in prof. Silva Kranjca (izvoljenega za odbornika leta 1928). Razen organizacije samega društva je bil glavni uspeh ustanoviteljske skupine tudi ustanovitev revije »Geografski vestnik«, katere prvi zvezek je izšel leta 1925 pod uredništvom Valterja Bohinca, Romana Savnika in Iva Rubiča.

Nov mejnik v vsem tem mladostnem razvoju slovenske geografije pomeni leto 1928, ko je prevzel kot mlad docent geografsko katedro na univerzi pokojni Anton Melik, ki je prevzel tudi predsedstvo društva in uredništvo »Geografskega vestnika«. O vsem tem razdobju, ki je trajalo tja do zloma stare Jugoslavije pomladi leta 1941, ne kaže tu ponavljati vsega, kar je bilo o tem poročano že ob priliki petdesetletnice univerze, pa tudi ob priliki 70-letnega jubileja pokojnika in ob njegovih prezgodnji smrti (4). Več kot znano je, kako se je prof. Melik v prostorsko, personalno in finančno skromnem okviru takratnega Geografskega inštituta z veliko vnemo in žilavo dejavnostjo lotil organizacije pedagoškega in znanstveno-raziskovalnega dela. Predvsem je v tem času sam hitro zrastel v geografa raziskovalca v smereh, ki so bile takrat v ospredju zanimanja evropske geografije: najbolj v geomorfologiji ter v geografiji naselij, tako kmečkih kakor mestnih. Pod njegovim podjetnim vodstvom se je razvil na univerzi živahen in razgiban seminar, ki je kmalu postal eno izmed najvažnejših strokovnih žarišč na univerzi, kjer so se obdelovali — že na pragu viharjev, ki so prihajali — usodni in aktualni družbenogospodarski problemi takratne Slovenije in njenega delovnega človeka. V tej delovni smeri so že takrat kalila semena tiste danes zelo razvejane dejavnosti slovenske geografije, ki ji zdaj pravimo »aplicirana geografija«, »socialna geografija« ali kakor koli podobno. Inicativno so dopolnjevala in prilagajala potrebam proučevanja slovenske zemlje tiste pobude, ki jih je sprejemala slovenska geografija iz avstrijsko-nemške, francoske in Cvijičeve geografske šole. V tem času se je tudi »Geografski vestnik« iz svojih skromnih začetkov razvil v solidno in ugledno znanstveno revijo, v kateri so ob pomanjkanju lastnih revij našli prostor tudi predstavniki sorodnih ved (geologije, meteorologije s klimatologijo, fitogeografije, kvartarologije, naselitvene zgodovine itd.). Iz novega središča na univerzi je zrastel tudi prvi, splošni del Melikove »Slovenije«, ob spremljanju družbenogospodarskih procesov, ki so takrat krepko začeli zajemati slovensko zemljo, pa so bile tam zasnovane tudi nekatere druge, že kolektivno organizirane študije (»Gospodarska struktura Slovenije v luči poklicne statistike in delavskega zavarovanja«, Socialno-ekonomski inštitut 1939).

Seveda je bil okvir Geografskega inštituta na univerzi, pa tudi Geografskega društva preozek, da bi bil kos vsem nalogam, ki so se kar vsiljevale. Tudi delovnih moči, zlasti za znanstveno-raziskovalno delo, je primanjkovalo. Število študentov geografije se je sicer povečalo, toda večino teh prvih Melikovih učencev je po diplomi kaj brž pogoltnilo srednješolsko delo, medtem ko znanstvenoraziskovalnih in praktično aplikativnih mest takrat za geografe izven univerze ni bilo. Tem bolj je razveseljivo, da se je ta generacija slovenskih geografov z nekaterimi svojimi zastopniki opazno uveljavila v znanstveni in pedagoški geografski dejavnosti zadnjih predvojnih, še posebno pa povojnih let (Marjan Dobovšek, Danilo Furlan, France Habe, Zvone Hočevar, Vladimir Leban, Cene Malovrh, pok. Vital Manohin, pok. Jože Maučec, Matija Maučec, Slava Rakovec, Hinko Uršič, Mavricij Zgonik in drugi).

Če se povprašamo, kakšno vlogo je imelo v tem razdobju Geografsko društvo samo, kar nas ob njegovi petdesetletnici posebno zanima, je razumljivo, da ni bilo kos vsem nalogam, ki so se postavljale predenj. Če se v ustanovnih letih društva pojavljata v zapisnikih o njegovem delu razen »Geografskega vestnika« tudi bibliografija in terminologija kot dve osnovni delovni nalogi, se v naslednjih letih ne omenjata več. Pač pa je društvo v tridesetih letih, največ po zaslugi pok. Rudolfa Badjure, intenzivno sodelovalo pri popravkih krajepisnih imen na topografskih kartah takratnega Vojnega geografskega inštituta. Vprašanj šolske geografije, ki so že takrat žulila geografe, se društvo takrat sistematično ni lotevalo, pač pa so se z njimi mnogo ukvarjali številni njegovi člani, še posebno tisti iz ustanoviteljske skupine (Kranjec, Bohinec, Savnik, Planina in dr.). Da pa društvo v celoti še ni moglo čez okvire samo nekaterih svojih nalog, se vidi iz zapiskov takratnih občnih zborov, kjer se rada ponavlja ugotovitev, da »je bila glavna skrb društva v pretekli poslovni dobi skrb za izdajanje in materialno zagotovitev Geografskega vestnika«. Na občnem zboru leta 1954 je pokojni Jože Rus celo malo pikro pripomnil, da je postalo Geografsko društvo »družba za izdajanje Geografskega vestnika«. Prizadevanja širšega kroga članstva, da bi se dejavnost društva širše razmahnila, so pripeljala v društvo leta 1957 celo do manjše krize, tako da je bilo društvo nekaj mesecev brez predsednika. Kakor po navadi, pa je imela ta kriza tudi pozitivne rezultate. Saj je med drugim »Geografski vestnik« dobil leta 1958 posebnega urednika za vprašanja šolske geografije (prof. S. Kranjec).

Ne smejo ostati neomenjene še nekatere geografske pobude iz tega časa, pri katerih so bistveno sodelovali geografi tudi izven okvira Geografskega inštituta in Geografskega društva. Tako so geografi uredili in bistveno prispevali h »Krajevemu leksikonu dravske banovine« iz leta 1957, med pobudniki priprav za »Atlas Slovenije«, ki naj bi ga izdala takratna banska uprava, pa so bili na prvem mestu geografi (prof. Valter Bohinec).

V okviru Geografskega društva so bili slovenski geografi vključeni tudi v nekatere skupne prireditve geografov vse Jugoslavije. Že I. zborovanja geografov Jugoslavije v Beogradu leta 1927 so se udeležili predstavniki mladega slovenskega Geografskega društva (prof. Rubić, Bo-

hinec in Savnik). Za drugo zbaorovanje pa je že prevzelo mandat ljubljansko Geografsko društvo in ga organiziralo jeseni leta 1953 z obiskom Gorenjske in dolenskih Strug, ki so malo pred tem doživele veliko povodenj. O zboru je Geografsko društvo izdalo posebno tiskano poročilo. Tretji zbor so oktobra leta 1955 organizirali v Splitu dalmatinski geografi na čelu s prof. Ivo Rubičem, geografom, ki je sam izšel iz ljubljanskega kroga. Na zborovanju so slovenski geografi aktivno sodelovali, medtem ko je bil IV. zbor, predviden prvotno za leto 1957 v Skopju, tolikokrat preložen, da do njega sploh ni prišlo, ker so se med tem predvojnje politične razmere že preveč priostrile.

Mednarodni stiki slovenske geografije so bili pred vojno še šibki. Vendar je treba zabeležiti, da je bila slovenska geografija zastopana na mednarodnih geografskih kongresih leta 1950 v Parizu (Melik) in leta 1954 v Varšavi (Melik), da se je slovenski delegat (Melik) udeležil tudi II. (potujočega) kongresa slovanskih geografov in etnografov na Poljskem, da se je III. potujoči kongres v istem okviru, ki je bil organiziran leta 1950 v Jugoslaviji, ustavil tudi v Ljubljani in da se je več slovenskih geografov (Kranjec, Reya, Rus, Savnik, Ilešič) udeležilo IV. kongresa slovanskih geografov in etnografov v Bolgariji leta 1956.

Razdobje zase pomeni tudi za slovensko geografijo doba druge svetovne vojne oziroma okupacije. Geografski inštitut na univerzi je omejil svojo dejavnost na tisto najmanjšo mero, ki jo je zahtevalo formalno poslovanje, pozneje, ko je bila univerza dejansko zaprta, pa je zamrlo še to. Geografsko društvo je prenehalo z vsakršnim delovanjem. Ze zadnjega občnega zbora, ki je bil januarja leta 1941, se je udeležilo komaj 10 članov. Knjiga zapisnikov občnih zborov je nato prazna do 19. novembra 1945, ko je društvo potem, ko je nova ljudska oblast odobrila njegovo delovanje, z izrednim občnim zborom spet pričelo s svojim delom. Tudi kulturni molk je bil popoln. Geografski vestnik za leto 1941 je s prvimi postavljenimi polami obležal skrit v Blasnikovi tiskarni, da je potem postal jedro novega letnika, ki je izšel brž po osvoboditvi, še leta 1945. Vojni dogodki so na ta ali drug način (z ujetništvom, internacijami, taborišči) prizadeli številne slovenske geografe. Več aktivnih geografov je zašlo tudi v Dachau, med njimi pa je bila na srečo samo ena smrtna žrtev, in sicer dr. Jože Rus, ki je končal v Buchenwaldu. Sama borba je med aktivnimi geografi zahtevala dve smrtni žrtvi, enega kot talca (Bogdan Jordan), drugega v partizanih (Mirko Novak). Ilegalno sodelovanje geografov in njihovih inštitucij z OF je bilo vsestransko in obsežno, po poti dobavljanja kartografskega gradiva osvobodilnemu gibanju, pa po zbiranju študijskega gradiva za predvideno povojno utemeljevanje naših zahtev po novih mejah.

Osvoboditev in z njo zvezana družbena preobrazba je pomenila tudi za slovensko geografijo močan prelom. To predvsem zaradi močno razširjenih organizacijskih in materialnih delovnih pogojev, pa tudi zaradi potreb nove družbe in njenega načrtnega gospodarjenja, urejevanja prostora in negovanja okolja. Te potrebe so kar klicale po aplikaciji geografskih dognanj v praksi, v najrazličnejši problematiki slovenskega in jugoslovanskega prostora ter njegovega urejanja; to pa je pomenilo

samo močno razširjeno in poglobljeno dejavnost slovenskih geografov v smeri obravnavanja aktualnih družbeno-gospodarskih problemov, v kateri je bila, kakor omenjeno, zastavljena že pred vojno.

V razvoju slovenske geografije v tem dobrem poltretjem desetletju po osvoboditvi, lahko ločimo dve razdobji, prvo, nekako do leta 1961, in drugo, po tem letu.

Že prvo razdobje je dalo znanstveno-raziskovalni geografiji na Slovenskem možnosti za znatno širši in prožnejši razmah. Geografski inštitut na univerzi je sicer lahko še komaj kaj bistveno razširil svoj organizacijski in personalni okvir, zato pa je novi čas omogočil profesorju Meliku, da je dal pobudo za ustanovitev Zemljepisnega muzeja Slovenije (1946) in za osnovanje Inštituta za geografijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (1947), ki se mu je pozneje pridružil še Kartografski zavod. Takrat je bil ustanovljen tudi Inštitut za raziskovanje krasa SAZU s sedežem v Postojni, sprva pod vodstvom geografa A. Šerka, po njegovi prezgodnji smrti pa pod vodstvom prav tako geografa Romana Savnika. Z vsem tem so se odprle mnogo širše možnosti za sistematično geografsko raziskovalno delo, pa tudi za objavljanje njegovih rezultatov v novem zborniku geografskih razprav, ki ga je začela izdajati SAZU (»Geografski zbornik«) ter v seriji monografij »Dela« SAZU. Ravno zaradi novih pogojev, pa tudi novih zahtev, ki jih je postavljala čas pred geografijo, smo se zato morali ob priliki tridesetletnice ljubljanske univerze leta 1949 v »Geografskem vestniku« (5) povprašati, katere naloge smo že dotlej zadovoljivo izpolnjevali, kje pa so ostale vrzeli, ki bi jih morali in mogli ob novih pogojih začeti zapolnjevati.

Izpolnjevanje teh nalog je bilo olajšano s tem, da je v tem prvem povojnem petnajstletju kljub temu, da so pogoji za pedagoško delo na univerzi ostali še dalje precej skromni, uspešno napredovala vzgoja mlajših kadrov. Vsako leto je diplomiralo vsaj do deset geografov, od katerih je šla večina sicer še vedno na šole, precej pa jih je vedar zasedlo strokovna mesta v obeh geografskih inštitutih in v raznih raziskovalnih ter operativnih inštitucijah.

Vse to je mnogo pripomoglo tudi k oživljeni in razširjeni dejavnosti Geografskega društva, ki si je že takoj po vojni začelo prizadevati, da bi postalo zares najširši družbeni usmerjevalec geografskega dela v Sloveniji na vseh področjih. Že v prvih povojnih letih, ko so v društvu delovali še vedno skoraj samo predvojni delavci, zabeležimo ustanovitev posebne sekcije za »šolsko geografijo« pod vodstvom pokojnega prof. Jožeta Kosmatina ter kartografskega odseka, sprva pod vodstvom takratnega ravnatelja Državne založbe Slovenije prof. Jožeta Kosa, zatem pa pod vodstvom prof. Franceta Planine. Ta sekcija si je za svojo osnovno nalogo postavila akcijo za ustanovitev posebnega slovenskega Kartografskega zavoda, v čemer na žalost ni uspela, v njej pa se je obnovila tudi pobuda za pripravo Nacionalnega atlasa Slovenije, ki naj bi ga izdala Državna založba Slovenije. Vse te in druge pobude so zastale v glavnem zato, ker je za njihovo realizacijo takrat še manjkalo sil, zlasti mlajših. Na občnih zborih okrog leta 1951 se celo vztrajno ponavljajo tožbe o slabi zainteresiranosti širšega kroga članstva, zlasti

srednješolskih učiteljev v Ljubljani, za društveno in drugo organizirano geografsko dejavnost.

Stvari so se začele obračati znatno na bolje nekaj let pozneje, ko so končno dorasle in diplomirale prve povojne generacije študentov geografije ter se začele po svojih najaktivnejših zastopnikih uveljavljati tako v šolski kot v znanstveni praksi. Ob tem mladem prilivu lahko zabeležimo leta 1952 značilen članski sestanek o šolski geografiji, pa tudi prvo povojno zborovanje slovenskih geografov istega leta v Kamniku, ki so mu močan pečat vtisnili že mlajši kadri in ki se je podjetno lotilo načrtovanja nadaljnje poti znanstvenoraziskovalne in pedagoške dejavnosti geografov ter trdnejše afirmacije geografije v javnosti. Še bolj so se sadovi te pomladitve pokazali na drugem zborovanju slovenskih geografov leta 1954 v Mariboru, kjer društvo ni samo izpopolnilo svoje organizacijske oblike, temveč je tudi povzdignilo svoj glas z zahtevami za ustrezno mesto geografije v znanosti in v šoli, medtem ko je svoja prizadevanja, da zapolni vrzeli v dotedanem proučevanju Slovenije, poudarilo z zastavljenim delovnim programom, v katerem je bila ena od glavnih nalog sistematsko proučevanje Severovzhodne Slovenije, ki je bila dotlej precej zanemarjena.

Ta pomlajena oživiljenost slovenskih geografov pa tudi v naslednjih letih ni zamrla. Sprožila je tudi razmišljanja in razpravljanja o načelni problematiki geografije. Ob njih naj bi se utrdile osnove, s katerimi bi lahko geografijo uspešno uveljavili ne samo v šoli in v znanosti, temveč tudi v praktični aplikaciji. Značilno je, da je tedaj iz mlajših vrst izšla pobuda, na temelju katere je Geografsko društvo osnovalo poleg »Geografskega vestnika« še »Geografski obzornik«, revijo namenjeno geografskemu pouku in vzgoji. Tudi siceršnja borba za uveljavitev geografije v šoli je imela še kar precej uspehov. Društvena dejavnost je tako zaživela, da je lahko prof. Roman Savnik na občnem zboru društva leta 1955 celo ugotovil, da v vseh dotedanjih 32 letih društvenega obstoja še ni bilo tako bogatega občnega zbora. Res pa smo na istem občnem zboru nekateri v diskusiji opozorili, da preti nevarnost notranjega razbitja ali dezintegracije geografije, ki bi lahko ogrozila siceršnje uspehe našega dela. Tudi so se še vedno ponavljale tožbe o nezainteresiranosti širšega kroga geografov šolnikov za društveno delo.

Na splošno pa se je v naslednjih letih organizirano geografsko delo uspešno nadaljevalo. Leta 1956 je društvo organiziralo v Pomurju značilni terenski raziskovalni seminar, ki naj bi začel uresničevati naše mariborske sklepe glede proučevanja Severovzhodne Slovenije, hkrati pa je bil eden od prvih izrazov čedalje tesnejše povezanosti dela slovenskih geografov z urbanistično in prostorsko-planersko prakso, saj se je vezal na takrat kar solidno zasnovano delo na regionalnem planu Pomurja, ki je pozneje na žalost zastalo. S četrtrim našim zborovanjem leta 1957 smo se preselili v Portorož, kjer smo razen ustrezne regionalne problematike in razen vprašanj, ki so jih rodile porajajoče se aplikativne težnje v slovenski geografiji, intenzivno načeli vprašanja geografske razjonizacije ali regionalizacije. Peto zborovanje, sklicano leta 1960 v Novo mesto, pa je imelo spet pretežno regionalno-raziskovalni značaj z moč-

nim poudarkom na metodologiji ekipnega regionalnega raziskovalnega dela: kakor seminar v Pomurju je tudi novomeški svoje rezultate zbral v posebni publikaciji (6).

Društvo je bilo seveda tudi glavni posredovalec stikov slovenskih geografov z drugimi geografi Jugoslavije. Že ob prvem povojnem zborovanju geografov Jugoslavije leta 1949 v Istri in v Slovenskem Primorju, je bilo pri drugem delu, ki je bil v Sloveniji, soorganizator. Značilno je, da so se po zaključku tega zborovanja, ki je bil na Bledu, sestali na Pokljuki predstavniki vseh republiških geografskih društev ter sprožili pobudo za ustanovitev zvezne organizacije geografov, takratnega Sveta geografskih društev FLR J. Le-ta je bil na naslednjem sestanku v Beogradu leta 1950 tudi zares ustanovljen, v začetku pod vodstvom Srbskega geografskega društva. Na drugem kongresu, ki je bil leta 1951 v Makedoniji in kjer je bila ena od osnovnih diskusijskih tem načelna problematika družbeno-gospodarske geografije, je mandat za vodstvo Sveta za naslednje razdobje prešel na Ljubljano, ki ga je vršila vse do III. kongresa geografov Jugoslavije v Bosni in Hercegovini leta 1955. Za te, še posebno pa za naslednje zvezne kongrese lahko, ne da bi bili neskromni, z mirno vestjo ponovno zatrdimo, da so pri oblikovanju njihove osnovne vsebine bistveno sodelovale pobude slovenske geografije. Tako smo z našega, slovenskega zborovanja v Mariboru zanesli na IV. zvezni kongres leta 1955 v Srbiji problematiko razmerja med geografsko znanostjo in šolo, katere aktualnost se je čutila tudi po drugih republikah, z našega zborovanja v Portorožu pa na V. zvezni kongres v Črni gori problematiko geografske regionalizacije. Ker je na kongresu v Titogradu prešel mandat za vodstvo zvezne organizacije geografov spet na Geografsko društvo Slovenije, smo seveda pri oblikovanju programa VI. kongresa, ki je bil leta 1961 v Ljubljani, še bistveneje sodelovali, s tem da smo postavili na plenarni del programa pereče načelne probleme opredelitve geografije kot znanosti in probleme geografije turizma.

Za mednarodne stike slovenske geografije prva povojna leta seveda niso bila kdovekaj ugodna. Ugodnejša so postala nekako po letu 1950, ko se je začel glede tega razvoj, ki je precej presegel obseg dokaj skromnih predvojnih zvez. Tako sta se XVII. mednarodnega geografskega kongresa leta 1952 v Washingtonu udeležila tudi dva slovenska geografa, XIX. kongresa v Stockholmu leta 1960 pa eden. Aktivna naša prisotnost na nekaterih specialnih mednarodnih simpozijih in konferencah pa je zarodila zveze, ki so med našimi mednarodnimi zvezami in sodelovanji še danes najkrepkejše. Tako je simpozij o geografiji in zgodovini agrarne pokrajine, ki je bil leta 1957 v Nancyju, posredno sprožil naše, vse do danes žive stike z agrarnogeografsko in iz nje izhajajočo »socialnogeografsko« šolo v Münchnu, konferenca o proučevanju izrabe zemlje v deželah vzhodne Srednje Evrope, ki jo je leta 1960 organiziral Geografski inštitut Poljske akademije znanosti v Varšavi, pa dolgoletne delovne zveze med poljskimi in slovenskimi ter drugimi jugoslovanskimi geografi.

Že zgoraj smo omenili, da velja gledati v letih 1960-61 izrazit mejnik v povojnem razvoju slovenske geografije. To je čas, ko je bil dotedanji Geografski inštitut dokončno uvrščen v okvir Filozofske fakultete kot njen Oddelek za geografijo, ko se je ob takratni reformi univerzitetnega študija personalno in vsebinsko razširil, zgradil in utrdil, dobil nove dostojne prostore v novi fakultetni zgradbi na Aškerčevi cesti ter ko je bil poleg njega na novo ustanovljen Inštitut za geografijo Univerze, ne kot ustanova pri fakulteti, temveč - podobno kakor nekateri drugi inštituti — neposredno pri rektoratu. Ker je ideja za ustanovitev tega inštituta izšla iz znanstvenega odseka Geografskega društva Slovenije in je ustrezní predlog v začetku leta 1961 zasnovalo Geografsko društvo kot najširši forum slovenskih geografov, se mi zdi za današnjo presojo o tem, koliko smo z nameni, ki jih je pri tem imelo društvo, uspeli, zelo koristno in morda kar nujno, da si besedilo tega predloga danes kar v celoti obnovimo v spominu. Glasilo se je takole:

Na sejah Odseka za znanstveno delo Geografskega društva Slovenije je bilo ponovno obravnavano vprašanje koncentracije geografske znanstveno-raziskovalne, strokovne in pedagoške dejavnosti. Pretresanje je privedlo do zaključka, da bi za te svrhe bila nujna ustanovitev enotnega geografskega inštituta, ki bi imel značaj univerzalne ustanove. Razlogi, ki govore o potrebi take ustanove, so naslednji:

1. Predmet raziskovanja geografske znanosti je medsebojna povezanost med prirodnimi in družbenimi procesi v zemljepisnem prostoru ter njihovo uveljavljanje v transformacijah pokrajine. Temu ustreza tudi posebnost metode dela v geografiji. Zaradi tega geografije ni moč opredeliti niti kot družbenoslovno niti kot prirodoslovno znanstveno disciplino.

2. Ker so procesi preoblikovanja pokrajine v Sloveniji in Jugoslaviji izredno hitri kot odraz hitrega družbenega in gospodarskega razvoja, smatramo, da je koristno in potrebno mobilizirati ravno kompleksno geografsko znanost z njenimi metodami v delo za urejanje prostora in pokrajine (regionalno planiranje, urbanizem).

3. Perspektivni razvoj univerznega študija po posameznih fakultetah že nakazuje, da bo potreba po obravnavanju fizično- in družbenogeografske stvarine vedno močnejša. Že sedaj je ta stvarina obravnavana na prirodoslovni ter na ekonomski fakulteti. V bližnji bodočnosti pa bo obravnavana, kot kažejo novi programi, tudi na geodetsko-komunalnem dseku gradbene fakultete, kjer je predvidena vzgoja urbanistov, ter v zvezi s proučevanjem turizma oziroma z vzgojo visokokvalificiranih kadrov za turizem.

4. Značaj geografije in zahteve, ki so postavljene pred slehernega znanstvenega in pedagoškega delavca-geografa na kateri koli univerzni inštituciji, terjajo enotnost delovne zasnove. Takšno enotnost pa je moč pridobiti samo na čvrsti, dobro organizirani osrednji geografski znanstveni ustanovi.

5. Edinole v okviru tovrstne ustanove bi bilo moč zares uspešno izvajati načrtno zasnovano in skupinsko sprovajano raziskovalno delo.

6. V osrednji geografski ustanovi bi končno bilo moč po posredovanju pedagoških delavcev-geografov na različnih univerzitetnih študijskih enotah, vključevati slušatelje in znanstveni naraščaj v raziskovanje problematike geografskega prostora.

Zgornji predlog osvajaajo in podpirajo tako odborniki GDS kakor tudi vsi znanstveni in pedagoški delavci-geografi z znanstvenih geografskih ustanov.

Ta predlog je Geografsko društvo v predhodnem soglasju z vodstvom dotedanjega Geografskega inštituta fakultete in vodstvom Inštituta za geografijo SAZU predalo takratnemu univerzitetnemu svetu in svetu za znanost LRS, ki sta jeseni 1961 odobrila ustanovitev inštituta, v katerega je bil kmalu nato vključen kot poseben oddelek tudi Zemljepisni muzej.

Vodstvo novega inštituta, ki je ostalo v rokah učnega osebja s filozofske fakultete, je ob aktivnem sodelovanju večine tega osebja in številnih sodelavcev izven univerze, zlasti tudi s Pedagoške akademije v Mariboru, uspešno premagalo začetne organizacijske in druge težave. Z Inštitutom za geografijo SAZU si je novi inštitut sporazumno razdelil delovna področja, tako da naj bi inštitut SAZU obdržal svoje dotedanje raziskovalne naloge, predvsem s področja fizične geografije, deloma tudi družbene geografije. Tudi preučevanje krasa naj bi ostalo še vnaprej v glavnem osredotočeno pri Inštitutu za raziskovanje krasa SAZU v Postojni, v dosedanjem okviru pa naj bi razvijal svoje delo tudi neformalni geografski krožek pri Urbanističnem inštitutu Slovenije. Dejansko delo novega inštituta se je usmerilo predvsem v probleme naše podeželske pokrajine ter njenega preoblikovanja po deagrarizaciji in urbanizaciji, pa tudi na druge probleme t. im. »socialne« geografije. V zadnjem času je bil doberšen del inštitutskih naporov usmerjen v zasnovu in pripravo Nacionalnega atlasa Slovenije.

Za dokončno in objektivno presojo o tem, kako je v tem zadnjem dobrem desetletju ob tako izoblikovanih in razširjenih organizacijskih okvirjih naša geografija uspela v izvrševanju nalog, ki si jih je zastavila sama ali pa sta jih ji zastavila družba in čas, je verjetno zaradi prekratke časovne oddaljenosti prezgodaj. Očitno je le, da do tiste smotrne koncentracije in organizacije delovnih sil in sredstev, kakršno je predvideval društveni predlog iz leta 1961, ni prišlo in je zato naše delo še vedno organizacijsko močno razdrobljeno in premalo vsklajeno, zato pa so njegovi rezultati v marsičem premalo v skladu s sorazmerno v celoti še kar ugodnimi delovnimi in materialnimi pogoji, ki so nam na voljo. Verjetno tu ni mesto, morda pa je tudi prezgodaj, analizirati vzroke za to, ki so zelo različni. Vsekakor pa se velja nad tem zamisliti.

Ravno ob tej organizacijski razdrobljenosti bi bila iniciatorska in koordinatorska funkcija Geografskega društva še dragocenejša kakor poprej. Če se povprašamo, kako jo je društvo v tem zadnjem dobrem desetletju zares izvrševalo, naš odgovor v celoti ne more biti zadovoljiv. To velja predvsem za njeno znanstveno plat. Res smo tam na začetku šestdesetih let organizirali nekako komisijo za poživitev društvenega dela, ki je imela obilo dobre volje in je lepo oblikovala svoja poživljajoča stališča. Toda ko smo se nekaj let pozneje na svojem zborovanju v Velenju (1964) ozrli nanje nazaj, smo lahko samo ugotovili, da je ostalo marsikaj na papirju. Tudi idealne perspektivne programe znanstvenoraziskovalnega dela smo sestavljali v društvu, a velik del njih je še danes neizvršen ali v povojih. Društvo oziroma njegov Odsek za znanstveno delo nista imela niti sredstev niti moči za to, da bi tako zastavljene programe po poti koordinacije med geografskimi inštitucijami

zares uveljavila. Bolj so akcije uspevale Odseku za geografski pouk, ki se je vedno oglasil in živo posegel v dogajanja, kadar se je za to pokazala potreba, čeprav je tudi tu lahko računal le na sorazmerno ozek krog zares aktivnih šolskih delavcev. Še najbolj je društvena pobuda tudi v tem času zaživela na naših zborovanjih, kjer smo obravnavanje znanstvenih problemov vezali s šolsko in aplikativno problematiko ter z regionalno problematiko pokrajine, v kateri smo zborovanje organizirali. Tak značaj je imelo naše šesto zborovanje v Velenju leta 1964, kjer smo vrh tega ponovno reorganizirali društvo v smeri močnejše decentralizacije dela, predvsem aktivnosti podružnic. Podobni sta bili sedmo zborovanje v Novi Gorici leta 1966 in osmo na Ravnah na Koroškem leta 1969, o katerega regionalnem delu je tudi tokrat izšla posebna publikacija (8). Na Ravnah smo vključili v program tudi vprašanja zemeljske Slovenije, ki so odtlej stalno na dnevnem redu društvene dejavnosti, predvsem v ljubljanskem aktivu društva. Tudi aktivni delež slovenskih geografov na VII. kongresu geografov SFRJ leta 1964 v Zagrebu, kjer je bilo v ospredju obravnavanje deagrarizacije in urbanizacije ter na VIII. kongresu leta 1968 v Skopju, kjer se je močno razpravljalo o aplicirani geografiji, je bil nadpovprečno pomemben. V tem času so slovenski geografi organizirali tudi prvi jugoslovanski simpozij o agrarni geografiji leta 1964 v Mariboru, iniciativni, tudi zvezni razgovor o aplicirani geografiji leta 1967 v Ljubljani, simpozij o urbani geografiji leta 1970 v Ljubljani in simpozij o kraški terminologiji leta 1971 v Ljubljani.

Koordinacijska vloga društva v geografski dejavnosti zadnjega časa, je bila, v kolikor je uspevala, še pomembnejša, ker se je med tem znanstvena, pedagoška in aplikativna dejavnost slovenskih geografov še dalje močno razvejala. K temu je pripomogla tudi dopolnitev geografskega študija na fakulteti z aplikativnimi usmeritvami (zlasti za prostorsko planiranje in za turizem) ter naraščajoče število diplomantov geografije. Tudi doktoratov geografske znanosti je bilo doseženih samo v letih 1962—1966 kar 20. S temi novimi kadri se je dosedanje omrežje znanstveno-raziskovalnega dela na Univerzi (na Oddelku in v Inštitutu) in na SAZU (v Inštitutu za geografijo in v Inštitutu za raziskovanje krasa) razširilo tudi na Pedagoško akademijo v Mariboru, omrežje aplikativne dejavnosti pa se utrdilo pri Urbanističnem inštitutu SRS in pri drugih urbanističnih in projektivnih inštitucijah, pri Hidrometeorološkem zavodu SRS, pri Zavodu za statistiko SRS, pri Biroju za regionalno planiranje, pri raznih turističnih organizacijah in inštitucijah itd.

Ni mi mogoče raztegniti tega poročila na podroben prikaz celotnega spektra najširših prostorskih problemov Slovenije in njenega zamejstva, s katerimi se je raziskovalna dejavnost slovenske geografije ukvarjala zlasti v zadnjem desetletju. Naj ponovim le kratke navedbe o tem, ki jih je društvo posredovalo javnosti že v vabilu na proslavo svoje petdesetletnice.

Iz teh navedb se vidi, da je bila raziskovalna dejavnost slovenskih geografov v zadnjih desetih letih usmerjena v okviru fizične geografije v proučevanje kvartarnih sedimentov in njihove izrabe na Slovenskem, v genozo

oblik našega površja, v proučevanje kraške korozije in tipologije krasa, podnebnih značilnosti in zakonitosti uveljavljanja vremenskih tipov, razvoja in stanja visokogorskih jezer, geografskih učinkov elemetarnih nezdod, snežnih plazov in gorskih snežišč itd. Na področju družbene geografije pa so bili v ospredju problemi preoblikovanja naše podeželske pokrajine po de-
 agrarizaciji in urbanizaciji, prostorskih učinkov preobrazbe socialne strukture na podeželju, v mestih in turističnih območjih, dnevnega gibanja delovne sile, gibanja in preslajanja kmečke delovne sile, sekundarnih počitniških bivališč, hribovskih kmetij, gospodarsko zaostalih področij, vplivov industrializacije na doseljevanje delovne sile iz drugih predelov Jugoslavije v Slovenijo, omrežja šol in šolskih regij, stalnega in sezonskega odseljevanja v Sloveniji, naših malih mest, vinorodnih področij itd. Intenzivno so bili raziskani družbenogeografski procesi na narodnostno mešanih področjih v Prekmurju in Primorju ter izven meja SR Slovenije na s Slovenci naseljenih področjih v Porabju na Madžarskem, na Koroškem v Avstriji ter na Tržaškem v Italiji.

V tem poročilu tudi ne utegnemo v celoti zajeti analize vseh stikov slovenske geografije z mednarodnim strokovnim svetom, ki se močno in hitro stopnjujejo. Navedem naj le, da je bila slovenska geografija zastopana, čeprav skromno, tudi na XX. Mednarodnem geografskem kongresu leta 1964 v Londonu in na XXI. kongresu leta 1968 v New Delhiju in, precej številneje, na evropski konferenci Mednarodne geografske unije na Madžarskem leta 1971; da smo bili slovenski geografi člani jugoslovanskih delegacij, ki so gostovala na nacionalnih kongresih sovjetskih, poljskih, zahodnonemških in italijanskih geografov, da so naši člani sodelovali na številnih mednarodnih simpozijih s specialno tematiko, zlasti s področja proučevanja krasa, raznih smeri agrarne geografije, populacijske in aplikativne geografije in da so nekateri sodelovali ali še sodelujejo v raznih komisijah Mednarodne geografske unije. Da smo razen že omenjenih stalnih stikov z geografi s Poljske akademije znanosti in z univerze v Münchnu imeli živalne stike tudi s središči geografske dejavnosti v Wrocławu, Łodzi in Krakovu na Poljskem, z geografi z moskovske univerze, z madžarskimi geografi, z geografi s Češkoslovaške akademije znanosti v Brnu in Pragi, z geografi s slovaške Akademije in univerze v Bratislavi, z Geografskima inštitutoma Univerze in Visoke šole za mednarodno trgovino na Dunaju ter s tamkajšnjim Geografskim društvom, s številnimi geografi iz NDR ter razen z Münchnom z več drugimi geografskimi središči v ZRN, z geografi na univerzah v Nancyju in Grenoblu v Franciji, na univerzah v Liègu, Leuvenu in Gentu v Belgiji ter z belgijskim društvom za geografske študije v Bruslju, z geografi na univerzi v Amsterdamu, v najnovejšem času pa tudi z italijanskimi geografi, predvsem z Geografskim inštitutom na novi fakulteti tržaške univerze v Vidmu.

Naše poročilo o razvoju slovenske geografije v petdesetih letih obstoja našega Geografskega društva lahko zaključimo z vtisom, da stojimo slovenski geografi ravno ob tem svojem jubileju očitno na novi prelomnici v razvoju svoje dejavnosti. Določila sta nam jo usmerjenost in dinamika sodobne znanstvenotehnične revolucije, ki postavljata tudi pred geografijo svoje neizprosne zahteve. Zunanji izraz tega je tudi pri nas ustanovitev in organizacijsko utrjevanje Raziskovalne skupnosti Slo-

venije, pa tudi drugih skupnosti, izobraževalnih in kulturnih. Če smo namreč nekje zgoraj potožili, da je bilo naše delo organizacijsko in vsebinsko preveč razdrobljeno in premalo vsklajeno in da Geografsko društvo kot edina skupna organizacija ni imelo moči, da bi dovolj uveljavilo svoje koordinacijske želje, nas je k taki koordinaciji s polno pravico prisilil novi sistem organizacije znanstvenoraziskovalnega dela. Zato je razveseljivo, da smo se kljub nekaterim dezintegracijskim tendencam med nami samimi ob tej priliki vendar sestali v okviru enotnega posvetovalnega telesa za geografijo, sestavili skupen delovni program ter ga predložili Raziskovalni skupnosti, hkrati pa izrazili svojo željo, naj se geografija kot celota vključi v dejavnost te Skupnosti na ustreznem mestu. Če nam bo uspelo uveljavljati ta program, ki je zastavljen dovolj na široko, lahko z najboljšimi upi zremo v prihodnjo razvojno fazo slovenske geografije.

Če pa bomo hoteli v tem uspeti, pa se mi vendar zdi, da se bomo morali sami zrelo znajti in jasno orientirati v dilemah, ki se že dolgo in to vedno močneje, postavljajo pred geografe povsod po svetu. Odločiti se bomo namreč morali, ali se bomo odrekli nadaljnjim skušnjavam, da še dalje blodimo po poteh razkrajajočega dualizma ali pluralizma v geografiji, da vsak zase, bodisi kot posameznik ali kot inštitucija, omejujemo svoj interes in delovno vneto samo na nekatere ožje elemente in probleme realne, kompleksne prostorsko-pokrajinske stvarnosti ter s tem, morda le z nekoliko bolj poudarjenega prostorskega vidika, le dopolnjujemo ali celo ponavljamo raziskovalno delo specialnih znanstvenih disciplin. Povprašati se moramo, ali nas bo pri tem mikavnost novih raziskovalnih metod in raziskovalne tehnike še dalje zapeljevala, da njej na ljubo v bistvu spreminjamo sam osnovni predmet svojega proučevanja, ali pa bomo ta svoj osrednji predmet, realno in konkretno geografsko okolje in njegovo družbenogospodarsko vrednotenje skušali ohraniti še dalje in s tem geografiji za njo bistveno, čeprav mnogo težjo in zahtevnejšo široko platformo. Ali bomo torej, če sledimo prvi poti, opustili tudi nekatere svoje stare naloge, ki so bile zares samo naše in ki jih namesto nas nihče ne bo uspešno vršil, v prid drugim, specialnim in ožjim problemom, ki jih proučujejo, pogosto celo z večjim uspehom, druge, specialne stroke? Ali se bomo, z drugimi besedami, spričo vabljivega čara resnične ali celo navidezne modernosti odrekli tudi pri obravnavanju Slovenije regionalnogeografske, sintetične metode obravnavanja ter hkrati ustreznega kompleksno-regionalnega vidika v aplikaciji, v t. im. »regionalnih analizah«, ali pa bomo vztrajali pri teh metodah in vidikih ter jih izpopolnjevali. Nedvomno stojimo na takšnem razpotju in dobro moramo premisliti, kam bomo zavili. To tem bolj, ker se nam, če se odločimo bolj za prvo pot, izmakne iz rok ne le prepogostokrat tako omalovaževana »klasična« regionalna geografija in njena domača sorodnica, »domoznanska« geografija, temveč tudi njena sicer z vsemi znaki modernosti opremljena druga sorodnica svetovnega merila, ki jo čas ravno v naših dneh tako kričeče in pereče postavlja pred nas. To je problematika življenjskega okolja, pa ne samo njegovega pasivnega varstva, temveč tudi njegovega proučevanja, njegovega negovanja in smo-

trnega urejanja, skratka usmerjanja aktivnih posegov družbe vanj. S te strani se mi zdi značilno in zelo na mestu, da smo v program proslave našega jubileja uvrstili tudi razgovor o vprašanih življenjskega okolja. Prav tako je razveseljivo, da prihajajo problemi proučevanja ter urejanja okolja močno do veljave tudi v našem delovnem programu, ki smo ga omenili zgoraj.

Opombe — References

1. S. Ilešič, Geografija. V knjigi: »Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, 1919—1969«, Ljubljana 1969, str. 231—242.
1. V Bohinec, Razvoj geografije v Slovenih. »Geografski vestnik«, Ljubljana, I, 1925, str. 1—24.
3. S. Kranjec, Geografija. V zborniku: »Slovenska matica 1864—1964«, Ljubljana 1964, str. 210.
4. Gl. S. I., Ob petdesetletnici Antona Melika. »Ljubljanski zvon« 1940, str. 90—91. — S. Ilešič, Ob sedemdesetletnici prof. Antona Melika, Geografski vestnik« XXXII, 1960, str. 3—9. — V. Kokole, Anton Melik — in memoriam, »Geografski vestnik« XXXVIII, 1966, str. 3—10. — S. Ilešič, Anton Melik. »Letopis SAZU« XVII, 1966, str. 37—56.
5. S. Ilešič, Slovenska geografija v 50 letih ljubljanske univerze. »Geografski vestnik« XXII, 1950, str. 215—218.
6. Geografski zbornik, uredil dr. Svetozar Ilešič. Murska Sobota 1959.
7. Dolenjska zemlja in ljudje. Pripravilo Geografsko društvo Slovenije, uredila dr. Ivan Gams in dr. Roman Savnik, Novo mesto 1962.
8. Jugovzhodna Koroška. Izdali in založili: Geografsko društvo Slovenije, Skupščina občine Ravne na Koroškem, Skupščina občine Slovenj Gradec in Skupščina občine Dravograd. Glavni urednik dr. Jakob Medved, Ljubljana 1970.

Summary: Slovenian Geography during the Fifty Years of the Geographical Society of Slovenia

The report, presented by S. Ilešič at the celebration of the Society's Fiftieth Anniversary, deals with the evolution of Slovenian geography during these fifty years with special regard to the activities of the Society as a coordinating organisation of all Slovenian geographical institutions. One can distinguish four stages of this evolution: the Society's and University's foundation stage (1922—1927), the stage of the rise of Slovenian geographical science at the University under the leadership of Prof. A. Melik (1927—1941) and — after a standstill of all activities during the occupation (1941—1945) — the first post-war stage of intensified activities (1945—1961) characterized mainly by the establishment of the Geographical Institute at the Slovenian Academy of Sciences — and the second one characterized by the foundation of a new central Geographical Institute at the University, by a large engagement of Slovenian geographers in the applied activities and by a distinct orientation toward international collaboration.

Résumé: La géographie slovène pendant les 50 ans de la Société de Géographie de Slovénie.

Le rapport de S. Ilešič, présenté à la célébration solennelle du cinquantenaire de la Société de Géographie de Slovénie, contient un aperçu sur l'évolution de la géographie slovène pendant cette époque tenant compte

surtout de l'activité de la Société en tant que coordonnatrice des toutes les activités géographiques slovènes. On y peut discerner quatre phase d'évolution: la phase où la Société et le premier Institut de géographie à l'Université ont été fondés (1922—1927), la phase de l'épanouissement de la science géographique slovène à l'Université sous la guidance du Prof. A. Melik (1928—1941) et puis — après l'arrêt complet des activités pendant l'occupation (1941—1945) — la première phase (1945—1961) des activités élargies après la libération, surtout par l'établissement de l'Institut de Géographie à l'Académie des sciences slovène, et la deuxième (1961—1972), marquée par la formation d'un nouveau Institut de Géographie central à l'Université ainsi que par le large engagement des géographes slovènes dans les travaux appliquées et par leur orientation renforcée vers la collaboration internationale.